بررسی آگاهی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان در مورد بیماری سل درسال ۱۳۸۶

مارلین اردلان، محمد صالح واحدی ✉ ، جمال صیدی
عضو هیئت علمی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی کردستان

چکیده

مقدمه:

اگر چه بیماری سل در جهان بعنوان یک معضل بهداشتی هنوز مطرح است در ایران و بـویژه در اسـتان کردسـتان نیز مشکلی بسیار قابل توجه است.و با عنایت به عوامل زمینه ساز و ایجاد کننده بیماری سل و نقش دانش عمومی و بالاخص دانشجو در این منطقه کاهش ابتلا و همچنین تشخیص به موقع قابل تامل می نمایدو لذا جهت نیل بـه هدف لازم بود میزان دانش دانشجویان مورد بررسی قرار بگیرد و در این راسـتا این مطالعه بـه منظور تعیین میزان آگاهی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان در مورد سل درسال۱۳۸۶ انجام گرفت

موادو روشها:

این مطالعه توصیفی تحلیلی است بر روی ۲۳۳ نفر از دانشجویان پزشـکی ، مامایی، پرسـتاری ، اتاق عمل، علوم آزمایشگاه ،رادیولوژی و بهداشـت سـال اول الی آخر انجام گرفت . نمونه ها بـطور تصادف ی انتخاب و توسـط پرسشنامه ای آگاهی آنها مورد بررسی قرار گرفت . همچنین ارتباط بین سـطح آگاهی بـا مشـخصات دموگرافیک توسط آزمون آماری کای دو مورد بررسی قرار گرفت .

نتایج و بحث:

اکثریت ۵۱/۹٪ مونث ،۳۷/۳٪ دانشجوی مقطع فوق دیپلم ،۲۸/۳٪ دانشجوی پزشکی ،۵۲/۸٪ ترم دوم و ۹/۶۳٪ ساکن خوابگاه بودند. میزان آگاهی در بـاره کنترل سل ۵۲/۴٪ درحد متوسط و میزان آگاهی در باره بیماری سل ۶۳/۶٪ در حد ضعیف بود. نتایج آماری نشان داد بین میزان آگاهی در باره کنترل سـل و سـن ، مقـطع تحـصیلی ،رشته تحصیلی، ترم تحصیلی $p< ۰/۰۵$ ارتباط آماری معنی دار وجود داشت. همچنین بین میزان آگاهی در بـاره بیماری سل و سن ، مقطع تحصیلی ،رشـته تحـصیلی، محـل سـکونت($p< ۰/۰۵$) ارتبـاط آماری معنی دار وجود داشت (آزمون $t = ۱۵/۸۸۵$ با $p<۰/۰۰۰۱$) ارتباط آماری معنی دار را بین میزان آگاهی در بـاره کنترل سـل و میزان آگاهی در باره بیماری نشان داد.

نتیجه گیری:

با توجه به یافته های این مطالعه آموزشهای دوره دانشگاه تأثیر چندانی بر سطح آگاهی آنها نداشـته و بـا توجه بـه شیوع سل وارتباط آن با افزایش شیوع ایدزبایستی در مورد این بیماری اطلاعا ت بیشتری به تمامی اقشار جامعه بخصوص دانشجویان علوم پزشکی، ارائه گردد. پیشنهاد میشـود این اطلاعات در قـالب یک واحـد درسـی بـرای تمامی دانشجویان گنجانده شود

واژه های کلیدی:
آگاهی، دانشجو، سل

✉
سنندج، ایران- دانشگاه علوم پزشکی کردستان
تلفن: ۰۸۷۱-۶۶۲۵۱۳۲

[Downloaded from zanko.muk.ac.ir on 2026-11-11]

مقدمه:

نظر جهانی سل یکی از قابل انتقال‌ترین بیماریها محسوب می شود. ۳/۱ جمعیت جهان مبتلا به عفونت باکتریایی توبرکلوزیس شده اند. تخمین زده شده است که تا سال ۲۰۲۰ دویست میلیون از این افراد مبتلا به TB شده و حدود ۳۵ میلیون نفر از آنها خواهند مرد. مگر اینکه میزان عفونت متوقف و کنترل شود (۱). این موقعیت به ویژه در مناطقی مانند آسیا، خاورمیانه و آفریقا که میزان شیوع TB بیشتر است خطرناکترین و بغرنج تر می باشد (۲). از آنجایی که HIV سروپوزیتو بطور نامطلوبی روی شدت سایر بیماریها مربوط به ایمنی مانند TB تأثیر می گذارد، میزان شیوع واقعی بیماری احتمالاً بیشتر است.

یک گام اصلی برای محدود کردن TB، بررسی میزان درک جامعه از عوامل خطر ساز این بیماری، روشهای انتقال و تشخیص آن است. اطلاعات، نظرات و عقاید مربوط به TB و HIV در قسمتهای مختلف جهان مورد بررسی قرار گرفته که نشان می دهند که سوء تفاهم های شدیدی در مورد بیماری وجود دارد (۳و۴). افرادی که از TB رنج می برند به دلیل ترس ترد شدن یا سرزنش شدن به خاطر انتقال بیماری خود را از دید دیگران پنهان می کردند. و با فراگیر شدن ننگ HIV، میزان خفت و ننگ مربوط به TB را افزایش داد (۵). آموزش ممکن است یکی از راههای اصلی کاهش و یا حتی از بین بردن گسترش TB باشد.

این بیماری در کشورهای توسعه عمدتاً در سنین ۵۹-۱۵ یعنی گروه سنی مولد فعال بوده و با ناتوان کردن افراد در سالهای زندگی و سپس مرگ آنها ضایعات سنگینی را به افراد خانواده و جامعه تحمیل می کند.(۶) . توجه به آمارهای موجود مبتلایان به این بیماری در کشورمان و نیز همسایگی ایران با دو کشور افغانستان و پاکستان که در زمره این ۲۲ کشور هستند و همچنین عراق« با بحران های چندساله اخیر در آن» و نیز کشورهای تازه استقلال یافته شمال کشور، ضرورت توجه بیش از پیش ما را به این بیماری عفونی کشنده متذکر می کند.

براساس آمار رسمی موجود، در سال گذشته تعداد ۱۰۶۷۸مورد بیماری سل به نظام بهداشتی کشورمان گزارش شده است که ۵۱ درصد از این افراد را زنان و ۱۷درصد را نیز بیماران غیرایرانی(عمدتا با ملیت افغان) تشکیل داده اند که از تعداد فوق ۵۱۱۷ نفر به سل ریوی با لام خلط مثبت یعنی شکل عفونت زای بیماری مبتلا بوده اند.(۷). براین اساس در استان کردستان نیز با توجه به شرایط اقتصادی، اجتماعی و سطح پایین رفاه عمومی بیماری سل شیوع بیشتری نسبت به بیشتر نقاط کشور دارد (۸).

با توجه به اینکه دانشجویان علوم پزشکی بخش عمده واحدهای درسی خود را در مراکز درمانی طی می‌کنند و در تماس مستقیم با بیماران قرار دارند لازم است از سطح آگاهی کافی و مناسبی برای مقابله با ابتلا به سل برخوردار باشند. از این رو این پژوهش با هدف سنجش میزان آگاهی دانشجویان علوم پزشکی کردستان درباره سل و روشهای کنترل بیماری سل انجام شد.

مواد و روشها:

این مطالعه توصیفی تحلیلی (Cross-Sectional) بر روی ۲۳۳ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان که در سال تحصیلی ۸۶-۸۵ در این دانشگاه در رشته های مامایی، پرستاری، اتاق عمل، علوم آزمایشگاهی، رادیولوژی و بهداشت بطور تصادفی براساس لیست بندی کلاس انتخاب شدند.

ابزار جمع آوری داده ها پرسشنامه بود که در سه بخش تنظیم شده بود.

قسمت اول شامل:

مشخصات فردی (سن،جنس، رشته های تحصیلی و مقطع تحصیلی، محل سکونت قسمت دوم سوالات

[Downloaded from zanko.muk.ac.ir on 2026-11-11]

مربوط به سنجش آگاهی از بیماران سل و بخش سوم سؤالاتی در مورد راههای کنترل بیماری سل بود را در بر می گرفت. قبل از ارائه پرسشنامه، رضایت کلامی هر یک از افراد جلب شد و پرسشنامه ها در حضور پرسشگر تکمیل گردید و از واحدهای پژوهش درخواست شد که در مورد پرسشنامه با کسی صحبت نکنند و به آنها اطمینان داده شد که پاسخهای آنها هیچ تأثیری روی وضعیت تحصیلی آنها نخواهد داشت. طبقه بندی سطح آگاهی با توجه به جدول ارزش نمرات تحصیلی انجام شد.

نمره ۲۰-۱۵ خوب ۹۹/ ۱۴-۱۰ متوسط و پائین تر از ۱۰ ضعیف در نظر گرفته شدند. برای اعتبار علمی پرسشنامه از روش اعتبار محتوا و برای پایایی پرسشنامه از روش (tcst-retest) آزمون مجدد استفاده شد. (۸۸/ ۰ /) داده ها از طریق نرم افزار کامپیوتری SPSS تجزیه و تحلیل شد.

نتایج:

تعداد ۲۳۳ دانشجو در این پژوهش شرکت کرده بودند که ۹ /۵۱ درصد زن و ۱ /۴۸ درصد آنها مرد بودند. ۳۰ /۳۷٪ در مقطع فوق دیپلم، ۱ /۳۳٪ لیسانس، ۳/ ۱۹٪ دکتری، ۴ /۹٪ رزیدنت تحصیل می کردند. رشته تحصیلی آنها ۲ /۱۱ درصد پرستاری، ۴ /۳٪ مامایی، ۶٪ اتاق عمل، ۴ /۹٪ علوم آزمایشگاه، ۷ /۱۳٪ رادیولوژی، ۲۷٪ بهداشت و ۳ /۲۸٪ پزشکی بودند.

۹ /۶۳٪ ساکن خوابگاه و ۵ /۳۵ درصد غیر خوابگاهی بودند میزان اطلاعات در مورد TB میزان آگاهی از TB در ۶ /۶۳٪ از واحدها پژوهش درصد ضعیف، ۵ /۲۵ درصد در حد متوسط و ۹/ ۱۰٪ در حد خوب بود (جدول ۱).

میزان آگاهی از روشهای کنترل TB:

میزان آگاهی از روشهای کنترل TB در ۲ /۲۸٪ واحدهای پژوهش در حد ضعیف، ۴ /۵۲٪ متوسط و ۵/ ۱۹٪ در حد خوب بود (جدول ۲). در بررسی ارتباط بین جنس و میزان آگاهی درباره کنترل سن اکثریت دانشجویان زن ۴/ ۳۰٪ و مرد ۴ /۲۱٪ میزان آگاهیشان در حد متوسط بود. نتایج آماری ۱۵۸٪- ۳ x و df، p <۰/ ۵۰ اختلاف معنی دار را نشان نداد. نتایج در ارتباط با سن و میزان آگاهی درباره کنترل بیماری نشان داد دانشجویان سن زیر ۲۳ سال ۹ /۴۲٪ میزان آگاهیشان در حد متوسط و اکثریت دانشجویان بالاتر از این سن ۵/ ۱۱٪ میزان آگاهیشان درباره کنترل TB در حد خوب بود. ضریب همگی اسپیرمن با P <۰/ ۰۰۰۱ نشان داد که بین سن و میزان آگاهی درباره کنترل سل همبستگی وجود دارد. نتایج ارتباط بین درجه تحصیلی و دانش درباره کنترلTB نیزنشان داد که اکثریت دانشجویان تا حد لیسانس (۳۸٪) میزان آگاهی شان درحد متوسط بوده است . اما اکثریت دانشجویان بالاتر از این درجه تحصیلی ۸ /۱۲٪ آگاهیشان از کنترل TB در حد خوب بود. آزمون آماری (۴۰/ ۸۴ x-۴، df-۴ ، p <۰/ ۰۰۰۱) ارتباط آماری معنی دار را بین سن و درجه تحصیلی نشان داد. نتایج ارتباط رشته تحصیلی با میزان آگاهی درباره کنترلTB نشان داد فقط اکثریت دانشجویان رشته پزشکی (۴۵/ ۱۲٪) میزان آگاهی شان از کنترل TB در حد خوب بود و اکثریت دانشجویان در سایر رشته ها میزان آگاهیشان از کنترل TB در حد متوسط بود. بین رشته تحصیلی و میزان آگاهی از کنترل TB (۱۸ ،x-۴۶/۶ ،p<۰/ ۰۰۰۱ df-) ارتباط معنی دار وجود دارد.اکثریت دانشجویان ساکن خوابگاه (۳۳/۰۴٪) و غیر خوابگاهی (۴۵ /۱۸٪) میزان آگاهیشان از کنترل TB در حد متوسط بود. آزمون آماری (۱/ ۰۷ ،df-۳، p<۰/۰۵ x-) ارتباط آماری معنی دار را در این رابطه نشان داد.اکثریت دانشجویان زن (۳۵/۲٪) و مرد (۹ /۲۷٪) میزان آگاهی شان در مورد سل در حد ضعیف بود. آزمون

[Downloaded from zanko.muk.ac.ir on 2026-11-11]

آماری (df-۲، p<۰/۰۵، x-۱/۹۶) نشان داد که بین جنس و آگاهی از سل ارتباط معنی دار وجود ندارد.اکثریت دانشجویان مقطع بالاتر از لیسانس (۲/۱۴٪) میزان آگاهیشان از بیماری سل در حد خوب و سایردانشجویان مقاطع فوق دیپلم (۷۵/۲۵٪) و لیسانس (۳/۱۹٪) در حد ضعیف بود. آزمون آماری (df-۴، p<۰/۰۰۰۱، x-۸۳/۸۵) نشان داد که بین مقطع تحصیلی و آگاهی از سل ارتباط معنی دار وجود دارد.اکثریت دانشجویان زیر سن ۲۳ سال میزان آگاهیشان از سل (۵۱٪) در حد ضعیف و بالای ۲۳ سال (۴/۹٪) در حد خوب بود. آزمون آماری t (۲/۹ تا ۱/۵۴ CI) ۲۲/۲و ۶/۰۵-f) و همبستگی اسپیرمن با p<۰/۰۰۰۱ بین سن و میزان آگاهی از سل ارتباط آماری و همبستگی را نشان داد.اکثریت دانشجویان در تمام رشته ها ۱/۶۳٪ آگاهیشان از کنترل TB در حد ضعیف بود اما فقط دانشجویان پزشکی (۷۳/۱۰٪) آگاهیشان از سل در حد خوب بود. آزمون آماری (df-۶، ۴۱/۳۶-x، p<۰/۰۵) ارتباط آماری معنی دار بین رشته تحصیلی و آگاهی ازسل رانشان داد. اکثریت دانشجویان خوابگاهی (۲/۳۸٪) و غیر خوابگاهی (۹/۲۴٪) آگاهیشان از سل در حد ضعیف بود آزمون آماری (df-۲۰، p<۰/۰۵، x-۸/۹۹) ارتباط معنی دار را بین محل سکونت و سطح آگاهی از سل نشان نداد.

توزیع فراوانی مطلق و نسبی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان بر حسب میزان آگاهی از سل در سال ۱۳۸۶

آگاهی	فراوانی	درصد
ضعیف	۱۴۸	۶۳/۶
متوسط	۶۰	۲۵/۵
خوب	۲۵	۱۰/۹
جمع	۲۳۳	۱۰۰

توزیع فراوانی مطلق و نسبی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان بر حسب میزان آگاهی از روشهای کنترل سل در سال ۱۳۸۶

آگاهی از کنترل	فراوانی	درصد
ضعیف	۶۶	۲۸/۲
متوسط	۱۲۲	۵۲/۴
خوب	۴۵	۱۹/۵
جمع	۲۳۳	۱۰۰

[Downloaded from zanko.muk.ac.ir on 2026-11-11]

بحث و نتیجه گیری:

با وجود پیروزی «تئوری جرم» و اشتیاق برای ریشه کنی در دهه های گذشته، بیماریهای عفونی همچنان باعث گسترش تلاش های جهانی شده اند (سل عمان). در سالهای اخیر پیشرفتهای مهمی در گسترش داروهای ضد سل یا تحقیقاتی که به عنوان کاهش فوری میزان انتقال تفسیر می شوند صورت گرفته است (۱۰-۹). این به آن معنا است که به نظر می رسد در نظر گرفتن روشهای مؤثر دیگر از نظر هزینه برای ایجاد کنترل پایدار بیماری های عفونی باید مود توجه قرار گیرد تا میزان بیماریهای در حال افزایش مانند سل کنترل شوند (۱۰). از آنجایی که درک وسیعی از جنبه های مختلف TB در بین حرفه های بهداشتی وجود ندارد، از سازمان بهداشت جهانی و آژانسهای بین المللی سل و بیماریهای ریوی درخواست شده است که اقدامات و روشهای ویژه ای را برای افزایش آگاهی در مورد TB انجام دهند (۱۲). و بسیاری از کشورها کارکنان علوم بهداشتی را وادار به دریافت آموزشهایی در مورد اقدامات جهانی کرده اند (۱۰).

از این رو توجه به دانشجویان رشته های علوم پزشکی از اهمیت خاصی برخوردار است. در تحقیقی که توسط علی عبدالله الجابری و همکاران در عمان سال ۲۰۰۶ انجام شد نتایج نشان داد که دانشجویان علوم پزشکی اطلاعات دقیق تر و صحیح تری نسبت به کارکنان علوم پزشکی داشتند (۱۳). آنها همچنین نشان دادند که اختلاف میزان اطلاعات بین دانشجویان علوم پزشکی و دانشجویان غیر گروه علوم پزشکی (هنر، اجتماعی، و ...) در مورد سل بسیار ناچیز بوده است و این می تواند نشان دهنده آن باشد که دانشجویان غیر علوم پزشکی از روی بسیاری از منابع اطلاعاتی در دسترس در مورد بیماریهای عفونی کسب شده باشد.

با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش و نامناسب بودن میزان آگاهی دانشجویان این واقعیت که آموزشهای آگاه کننده بیشتری در مورد سل در سطح دانشگاههای علوم پزشکی مورد نیاز است با وجودیکه میزان نسبتاً بالای از شیوع سالانه TB در کشور وجود دارد آموزشهای بهداشتی اولین نکته پیشگیری از افزایش بیماریهای عفونی و مقاومت در برابر درمان محسوب می شود. لذا پیشنهاد می شود آموزشهای لازم در مورد سل، عوامل خطرزا و راههای پیشگیری و کنترل بیماری در قالب واحد درسی اختصاصی یا کارگاههای یک یا دو روزه برای کلیه دانشجویان برگزار گردد.

منابع:

1. Raviglione MC. The TB epidemic from 1992 to 2002. Tuberculosis, 2002, 83:4–14.

2. Doline PJ, Raviglione MC, Kochi A. Glob-bal tuberculosis incidence and mortality during 1990–2000. Bulletin of the World Health Organization, 1994, 72:213–20.

3. Jeff DB et al. Does clinical experience affect medical students' knowledge, attitudes, and compliance with universal precautions? Infection control and hospital epidemiology, 1998, 19:767–71.

4. Webster C. Tuberculosis. In: Seale C, Pattison S, Davey B, eds. Medical knowledge: doubt and certainty. Buckingham, Open University Press, 2001:54–85.

5. Godfrey-Faussett P, Ayles H. Can we control tuberculosis in high HIV prevalence settings? Tuberculosis, 2003, 83:68–76.

[Downloaded from zanko.muk.ac.ir on 2026-11-11]

۶- سالک – س – اطلاعیه سازمان بهداشت جهانی در رابطه با برنامه کنترل سل – مجله دارو و درمان ۱۳۷۱ – سال نهم – شماره ۱۰۸ – ص ۶-۵۹

۷- خلاصه مقالات چهاردهمین کنگره سراسری کشور، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی کاشان ۲۳-۲۱ مهرماه ۱۳۷۷.

۸- حاجی باقری، کتایون و حکیمی، جمالدین. فراوانی نسبی اشکال مختلف بیماری سل، علائم بالینی، آزمایشگاهی و شیوع مکانی آن در شهر سنندج سال ۷۲ تا ۷۶، فصلنامه علی زانکو ۱۳۷۹ – شماره ۶-۱۵ صفحه ۱۵-۱۰

9. Mullan Z. New class of drugs provides hope for future of tuberculosis treatment. Lancet, 2000, 355:2223.

10. Young DB. Ten years of research progress and what's to come. Tuberculosis, 2003, 83:77–81.

11. Broekmans JF et al. European framework for tuberculosis control and elimination in countries with a low incidence. Recommendations of the World Health Organization (WHO), International Union Against Tuberculosis and Lung Disease (IUATLD) and Royal Netherlands.

[Downloaded from zanko.muk.ac.ir on 2026-11-11]